

รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด*

The Model of Welfare Assistance Provision According to Theravada Buddhist philosophy of the People in Roi Et Province

พระครูปริยัติสุทธิกุลน สุทธจิตโต (ลันดอน จักขุแจ้ง), พระเทพวชิรวิมล (สายันห์ ศรีสุระ)

และอุทัย กมลศิลป์

Phrakhru Prariyatsutthikhun Suddhajitto (Landon Chaksuchaeng),

Phra Tepwachirawimol (Sayan Srisura) and Uthai Kamolsil

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: watburaphanb@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการการสงเคราะห์ 2) ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ 3) ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ ได้แก่ 1) ดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ มี 2 ข้อ 1) ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, วิธีทำให้คนรัก 2) หลักธรรมที่เอื้อให้เกิดประโยชน์และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ใน 3 ด้าน (1) ด้านประโยชน์ปัจจุบัน (2) ด้านประโยชน์เบื้องหน้า (3) ด้านประโยชน์อย่างสูงสุดคือ

*ได้รับบทความ: 19 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

Received: August 19, 2024; Revised: December 24, 2024; Accepted: December 28, 2024

นิพพาน และ 3) ธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกัน หรือข้อปฏิบัติสำหรับคนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนการประพฤติที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งรวมถึงการให้ (ทาน) การใช้ถ้อยคำสุภาพ (ปิยวาจา) การประพฤติที่เป็นประโยชน์ (อรรถจริยา) และการวางตัวให้เสมอดันเสมอปลาย (สมานัตตตา) การเน้นประโยชน์สูงสุดคือการบรรลุนิพพานผ่านการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน และการแบ่งปันสิ่งของในรูปแบบสาธารณโภคี โดยผู้ที่ปฏิบัติจะต้องมีความเอื้อเฟื้อและมีการประพฤติดีทั้งในทางกาย วาจา และใจ เพื่อส่งเสริมความสามัคคีและความสุขในชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดสวัสดิการ; การจัดสวัสดิการสงเคราะห์; ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

Abstract

The purposes of this research were 1) study the theoretical concepts of welfare organization, 2) study the Theravada Buddhist philosophy on welfare organization, 3) study the form of welfare organization for people in Roi Et Province. This research is qualitative research by studying data from Tripitaka, Buddhist academic documents, and related research. The key informants are 10 qualified monks. The research instrument is an in-depth interview form, and the research results are presented using descriptive analysis.

The results revealed that:

1. The theoretical concepts of welfare management include: 1) Carrying out activities to help and support others; 2) Helping and supporting others' activities for the public benefit; 3) Helping and supporting public property; 4) Helping and supporting the general public.

2. The main principles of Theravada Buddhist philosophy regarding the organization of welfare and support are 2 points: 1) Dhamma which is the foundation of mutual support, a method to make people love each other; 2) Dhamma principles which facilitate the creation of benefits and relationships among human beings in 3 areas: (1) present benefits, (2) future benefits, (3) the highest benefits which is Nirvana; and 3) Dhamma which makes people remember each other or practices for people who live together as a group.

3. The form of providing welfare according to the Theravada Buddhist philosophy of the people in Roi Et Province which includes giving (Dana), using polite words (Piyavaca),

useful conduct (Atthacariya), and equality consisting in impartiality (Samanatta); emphasizing the highest benefit which is attaining Nirvana through practicing Dhamma in daily life; and sharing things in the form of public utilities (Sadharanabhogi). Those who practice must be generous and have good behavior in body, speech, and mind to promote unity and happiness in the community.

Keywords: Welfare arrangement model; Welfare arrangement; People in Roi Et Province

1. บทนำ

สถานการณ์โลกมีปัญหาหลากหลายมิติ มากยิ่งขึ้น ทั้งปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงในมิติของสังคม การอพยพย้ายถิ่น ปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม วิกฤติน้ำ วิกฤติพลังงาน ความมั่นคง ด้านอาหาร ภัยคุกคามด้านสาธารณสุข ภัยคุกคาม ทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมข้ามชาติความขัดแย้ง ของรัฐที่ใช้กำลัง สารพิษ การแทรกแซงทางด้าน มนุษยธรรม (สุรชาติ บำรุงสุข, 2553, หน้า 6) ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลให้มนุษย์เกิด ความรู้สึกไม่มั่นคงและปลอดภัยในชีวิต การป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความ มั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้น พื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่ง ตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมเหมาะสมเป็นธรรม (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม 2546, หน้า 2) โดยมีทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) การ ประกันสังคม (Social Insurance หรือ Social Protection) การบริการสังคม (Social Services) และ การสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม (Social partnership support) การจัดสวัสดิการสังคมที่เห็นได้ชัดจาก การปฏิบัติงานของรัฐบาลไทยก็คือการจัดสวัสดิการ

สังคมในรูปแบบการช่วยเหลือทางสังคม การช่วยเหลือทางสังคม เป็นมาตรการที่มุ่งช่วยเหลือ ผู้ประสบปัญหาทางสังคมเพื่อจัดบริการที่เหมาะสม ในลักษณะต่างๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมาย (ธนาชัย สุนทรอนันตชัย, 2560, หน้า 52-65) ดังพุทธพจน์ ที่ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ประการนี้ 4 ประการเป็นไฉน คือ ทาน การให้ 1 เพียรวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 1 อุตถจริยา ความ ประพฤติประโยชน์ 1 สมานัตตา ความเป็นผู้มีตน เสมอ 1” “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการ นี้แลฯ การให้ 1 ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 1 ความ ประพฤติประโยชน์ในโลกนี้ 1 ความเป็นผู้มีตน เสมอในธรรมนั้นๆ ตามสมควร 1 ธรรมเหล่านี้ แล เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก ประดุจสลักเพลาควคุมรถที่แล่นอยู่ไว้ได้ ฉะนั้น ถ้าธรรมเครื่อง สงเคราะห์เหล่านี้ ไม่พึงมีไซ้ มารดาหรือบิดา ไม่พึงได้รับความนับถือหรือบูชาเพราะเหตุแห่งบุตรก็ เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรมเครื่อง สงเคราะห์เหล่านี้ ฉะนั้น พวกเขาจึงถึงความใหญ่ และเป็นที่น่าสรรเสริญ”(องคตฤก. (ไทย) 21/256/ 282) จึงเห็นได้ว่ามีเพียงประชาชนบางกลุ่มที่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ แต่ประชาชนบางกลุ่ม กลับไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆ จากภาครัฐ

ซึ่งมีหน้าที่จัดสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนทุกคนอย่างถ้วนหน้าและเท่าเทียมยิ่งไปกว่าการเพิกเฉยและการไม่รับบทบาทหน้าที่ของภาครัฐต่อการจัดสวัสดิการสังคม การแก้ไขปัญหานั้นทำให้ปัญหาเหล่านั้นไม่ได้รับการคลี่คลายภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน จึงต้องออกมาช่วยเหลือกันเอง ซึ่งก็จะนำไปสู่การเกิดเป็นบุญคุณที่ต้องทดแทนกันไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนสินค้า ซึ่งการช่วยเหลือกันเอง นำไปสู่การสร้างระบบอุปถัมภ์ให้ฝังรากลึกในสังคมไทย ทั้งที่ในความเป็นจริง ภาครัฐคือหน่วยงานที่ต้องช่วยเหลือและดูแลภาคประชาชนโดยปราศจากการมีบุญคุณต่อกัน การจัดการเรื่องสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น เป็นหน้าที่หลักที่เป็นบทบาทของวัดหรือพระสงฆ์จะต้องกระทำโดยตรง เนื่องจากว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะคอยช่วยเหลือนอกเหนือจากงานเผยแผ่สั่งสอนอบรมธรรมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสันติสุขร่วมเย็นอันจะนำไปสู่การพ้นทุกข์ตามแนวทางในหลักธรรมในพระพุทธศาสนา บทบาทของวัดในการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ จึงเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงหน้าที่ที่จะต้องกระทำแบบไม่นิ่งดูดาย เพราะประชาชนในชุมชนต่างมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไป การสงเคราะห์ช่วยเหลือจึงเป็นอีกทางหนึ่งที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจให้มีความผูกพันและเกิดศรัทธาที่มีต่อวัดในชุมชนนั้นๆ มากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระสังฆาธิการระดับผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ภายใต้การกำกับกิจกรรมของคณะสงฆ์ตามมติพระสังฆาธิการ

จังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ให้กับประชาชน จึงเห็นว่รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะจะเป็นการวิเคราะห์การทำงานการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ของจังหวัดร้อยเอ็ดว่ามีแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ และรูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท มีวิธีการดำเนินงานอย่างไร มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการและหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชน
2. ศึกษาบริบทพื้นที่วิจัย ได้แก่ การจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิเคราะห์กับ ข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อสรุปเป็นประเด็นปัญหาสำหรับการ ทำวิจัย

4. จัดการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกัน วิเคราะห์ถึงการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ในจังหวัด ร้อยเอ็ด แล้วนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ เชิงลึก ด้วยการนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมา สร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

6. การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่ สร้างขึ้น และได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นจาก ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน แล้ว เพื่อหาข้อมูล เพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน และชัดเจน จากบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มซึ่งบุคคล ดังกล่าวนั้นผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าจะเป็นผู้ให้ ข้อมูลสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 รูป/คน

7. การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากได้ข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระ สำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์ ข้อมูล ดังนี้ 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษา แนวคิดทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มา ทั้งหมด 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตาม วัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ 3) เปรียบเทียบข้อมูล ลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน 4) วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลัก

อุปนัยวิธี 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปราย ผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดสวัสดิการ สงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของ ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปผลการ วิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจัดสวัสดิการ สงเคราะห์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระสงฆ์จะต้อง ดำเนินการ เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านการ จัดการสาธารณะสงเคราะห์ทั้งบุคคลและส่วน รวม โดยมีลักษณะที่เป็นไป 4 ประการ คือ 1) ดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัด หรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นสาธารณ ประโยชน์ 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูล กิจการของรัฐหรือเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การ ช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้าง โรงพยาบาลและเครื่องมือแพทย์ การสร้างประปา หมู่บ้าน เป็นต้น และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูล ประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนใน การที่ควรช่วยเหลือ

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการ จัดสวัสดิการสงเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1) หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลัก ธรรมที่สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการ

ดำเนินงานตามพันธกิจด้านการสงเคราะห์ เป็นการเอื้อเฟื้อต่อกัน การเผยแผ่ต้องมีการพูดจาสุภาพ นุ่มนวล เรียบร้อย 2) หลักอรรถ 3 ประการ ได้แก่ (1) ญาณมิมิกัตถะ หมายถึง ประโยชน์ปัจจุบันหรือประโยชน์อย่างอื่นที่เห็นๆ เรื่องการดำเนินชีวิต การเป็นอยู่ที่ปรากฏ เรื่องทางวัตถุที่เห็นสภาพภายนอก (2) สัมปรายิกัตถะ หมายถึง ประโยชน์เบื้องต้น เบื้องหน้า เลยอดไปไกลๆ ก็คือ ภพหน้าชาติหน้า จะไปเกิดที่ดีๆ ไม่ไปเกิดที่ชั่วๆ นี่เป็นประโยชน์หรือเป็นจุดหมายขั้นสัมปรายะ และ (3) สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไว้พระลึกัน ธรรมเป็นเหตุให้ไม่ลืมนกันเป็นธรรมที่มีอุปการะมาก เป็นข้อปฏิบัติสำหรับคนที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่หรือคณะ

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด มี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน การให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยการให้สิ่งของที่มีให้แก่ผู้ที่ต้องการ ผู้ขาดแคลนหรือผู้เดือดร้อน สิ่งของที่นำมาให้นั้น ต้องเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยสุจริตเป็นประโยชน์ คือ ผู้ให้ก็เป็นสุขอิ่มเอิบใจ ผู้รับก็สามารถบรรเทาทุกข์ ความเดือดร้อน รวมทั้งการให้ความรู้การแนะนำที่ถูกต้องชัดเจนและเป็นจริงด้วย (2) ปิยวาจา การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้จักกล่าวขอโทษ รู้จักกล่าวขอบคุณ ซึ่งผู้ปฏิบัติได้ยอมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูดจนให้ละเว้นความชั่ว ทำให้การทำงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการ

ดำรงชีวิตและการงานอย่างยิ่ง (3) อตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว พุ่มเทแรงกายแรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่นพร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาคด้วยปัญญา และ (4) สมานัตตตา การวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่วปฏิบัติกับเพื่อนร่วมหรือผู้อื่นๆ อย่างเท่าเทียมกันรวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนร่วมงานในองค์กร 2) รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด จะต้องยึดหลักประโยชน์ทั้ง 3 ประการ เพราะจะทำให้เกิดความสุข ช่วยเหลือทั้งตนเองและผู้อื่น โดยคำนึงถึงสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เพื่อการอนุเคราะห์หรือสนับสนุนต่างๆ จากการให้ทาน การบริจาค หรือการอุดหนุนก็ถือว่าได้สร้างประโยชน์ทั้งคุณงามความดีต่อชุมชน และสังคมให้เกิดความเจริญ สามัคคีซึ่งกันและกันขึ้น และยังส่งผลถึงประโยชน์ในกายภาพหน้าหรือประโยชน์ในภพหน้าอีกด้วย และ 3) รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดต้องยึดหลักปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่มีการกล่าวถึงการช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพ นับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง และเป็นคุณธรรมที่ทำให้รู้จัก

การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ทำให้เข้าใจคนอื่นมากขึ้นซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีสถานศึกษาควรนำมาปฏิบัติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระสงฆ์จะต้องดำเนินการ เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ในด้านการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ทั้งบุคคลและส่วนรวม โดยมีลักษณะที่เป็นไป 4 ประการ คือ 1) ดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับไพบูลย์ เสี่ยงก้อง (2544, หน้า 26) ได้กล่าวถึงงานสาธารณสงเคราะห์ที่มีความคล้ายกับการสงเคราะห์ไว้ในหนังสือชื่อ หลักการบริหารวัดวัดพัฒนา 44 ความว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร วัดที่ประสบภัย ขาดแคลนเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่นสถานที่ที่เป็นที่จัดประชุม อบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพ

ต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้

การจัดสวัสดิการเชิงสงเคราะห์ชาวบ้านในจังหวัดร้อยเอ็ดว่า เป็นการกระทำเชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำขั้นตอนร่วมสร้างกระบวนการ และร่วมผลักดัน อย่างเช่น 1) วัดบ้านอัน ได้มีกิจกรรมสงเคราะห์ โดยการสร้างโรงพยาบาลสนามเกี่ยวกับต้อนรับผู้ที่เดินทางมาจากนอกพื้นที่เกี่ยวกับผู้ป่วยโควิด 19 2) วัดบูรพาหนองบัว ได้มีกิจกรรมชมรมคุณธรรมวัดบูรพาหนองบัว จัดโครงการเดินตามรอยพระราชา ส่งต่อกำลังใจ ร่วมสร้างอัตลักษณ์ไทย มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูล 3) วัดโพธิ์การาม ได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดเป็นการนำผู้ป่วยยาเสพติด การกระทำของทั้ง 3 วัด มีความสอดคล้องกับวันทนี วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และกิตติพัฒน์ นนทปัทมะตุลย์ (2543) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ความว่า การจัดสวัสดิการสังคมมีสถานะเป็นสถาบันหลักของสังคมสถาบันหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นกลไกการพัฒนาสังคม เป็นสวัสดิการเชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกขั้นตอน มีกระบวนการผลักดันนโยบายสังคมที่จําแนกให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ป้องกันปัญหาสังคมและมีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาสังคม มีเครือข่ายการทำงานที่ประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และสนับสนุนให้

ประชาชนมีส่วนดูแลรับผิดชอบสวัสดิภาพของชุมชนของตนอย่างเต็มที่ และมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมอื่นๆ อย่างแยกไม่ออก ที่ครอบคลุมถึงหมวดประชากร สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ สังคม การมีงานทำ และมีรายได้ ความปลอดภัยชีวิตทรัพย์สิน สถาบันทางครอบครัว มีการดูแลชีวิตที่ดี สวัสดิการสังคมมิได้หมายถึงเฉพาะความยากจนเท่านั้น แต่จะรวมถึงคนที่ไม่ยากจน แต่มีปัญหาเดือดร้อนด้วย

การจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักสังคหัตถุ 4 ถือเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสังคมมนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน การเกื้อกูล การเอื้อเฟื้อ การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ถือเป็นเครื่องมือหรือหลักธรรมที่ช่วย ประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง สอดคล้องกับไพฑูรย์ ขุนอาสา (2532) ได้ทำวิจัยเรื่อง การใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีความรู้พื้นฐานในหลักสังคหัตถุ 4 ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัต ตตา ยังไม่ชัดเจนเพียงพอเช่นเดียวกับครูผู้สอน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนำเอาหลักสังคหัตถุธรรมทั้ง 4 ไปใช้กับครูผู้สอนได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามความหมายที่แท้จริงได้ ส่วนการนำหลักสังคหัตถุธรรมไปใช้ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารนำหลัก “ทาน” คือ การให้ไปปฏิบัติได้มากในส่วนที่เป็นวัตถุทาน วิทยาทาน แต่ในแง่

ธรรมทานและอภัยทานนั้น ผู้บริหารยังนำไปปฏิบัติเป็นส่วนน้อย ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนต่างเห็นพ้องกันว่าผู้บริหารยังคงจับผิดครูผู้สอนแล้วนำความผิดนั้นมาประกอบการพิจารณาอบหมายงาน การปฏิบัติตามหลัก “ปิยวาจา” ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารพูดสุภาพอ่อนหวาน ยกย่องชมเชยครูผู้สอนพูดเพื่อให้เกิดความสามัคคีให้กำลังใจกับครูผู้สอน แต่ผู้บริหารยังมีการพูดเฉียบขาดเด็ดขาดและดุด่าผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้อื่น การปฏิบัติตามหลัก “อตถจริยา” ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนได้ประพฤติประโยชน์ในแง่ให้คำแนะนำและสนับสนุนครูผู้สอนทั้งงานในหน้าที่และงานส่วนตัวที่ประสบปัญหา การปฏิบัติตามหลัก “สมานัตตตา” ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารคิดว่าได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างสม่ำเสมอเป็นมิตรกับทุกคน

การจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักประโยชน์ 3 การช่วยเหลือหรือการจัดสวัสดิการถือเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งผู้ให้และผู้รับ สร้างความสมัครสมานสามัคคีเกิดขึ้น 1) ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง 2) ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง 3) เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี 4) ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม 5) เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่น และ 6) สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม สอดคล้องกับพระครูโพธิธรรมานุกุล (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นประโยชน์ในปัจจุบันมี 4 อย่าง

คือ 1) การนำหลักอภิปธานสัมปทามาแก้ปัญหาการขาดความเพียร เมื่อจะเลิกให้พ้นจากความช้วนานาประการ สิ่งสำคัญก็คือการระมัดระวังหรือสำรวมรักษากาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิตของเราไม่ให้หลงไปตามกระแสวัตถุต่างๆ 2) การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ 3) อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาลต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี และ 4) การนำหลักสมชีวิตาแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะให้รู้จักประมาณในการใช้รู้จักเก็บออม ประหยัด

โดยข้อความที่ว่า “ศีลเป็นหัวใจหลักประการสำคัญในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องของการฝึกพฤติกรรมของคน โดยอาศัยวินัยเป็นเครื่องมือในการฝึก และเนื่องจากวินัยเป็นตัวจัดการเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ด้วยการจัดระเบียบความเป็นอยู่ สาราณียธรรมมาปฏิบัติเป็นการส่งเสริมการรักษาศีลได้อีกอย่างหนึ่งเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีให้เกิดขึ้นทั้งบ้าน วัด และโรงเรียน” การดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เหมาะสมกับการพัฒนา และพร้อมที่จะรับโอกาสในการพัฒนา วินัยจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาชีวิต เมื่อบุคคลได้รับการฝึกจนเกิดพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้ว ศีลก็จะตามมา ศีล เป็นเรื่องการฝึกพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล คือ วินัย เยาวชนควรได้รับการปลูกฝังอบรมให้อยู่ในหลักศีล 5 ให้ตระหนักในคุณค่าของศีล 5 อย่างชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระครูนิกรสุนทรกิจ (2554, หน้า 27) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคี

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า สาราณียธรรม 6 ประการ สะท้อนให้เห็นถึงความรักใคร่ ความระลึกันถึงกันด้วยความรักที่เป็นสาราณียะซึ่งประกอบไปด้วยความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ ขณะเดียวกันก็มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการแก้ปัญหา หรือแก้ทุกข้ออย่างถูกต้องเสมอกัน (ทฎฐิสามัญญตา) ปฏิบัติตามแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหาโดยเสมอกัน (ศีล สามัญญตา) และมีการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (สาธารณโภคิ) หลักธรรมทั้งหลายเหล่านี้แต่ละอย่างๆ ชื่อว่าสาราณียธรรม แปลว่าธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกันถึงกัน ชื่อว่าปิยกรณธรรม ธรรมเครื่อง ความรักกัน ชื่อว่าครุกรณธรรม ธรรมเครื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ควรส่งเสริมการวิจัยที่ออกมาเป็นรูปธรรม และประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางภาควิชาการ ชุมชน สังคม หรือแม้แต่นำเสนอการเรียนรู้อในภาคสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้รับความรู้จากการนำเสนอ และนำไปภาคปฏิบัติจะเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์ และชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดควรนำผลการวิจัยไปจัดทำคู่มือพุทธวิธีการพัฒนาวัดที่ดีในจังหวัดร้อยเอ็ดปรับปรุงรูปแบบและกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของวัดในจังหวัดร้อยเอ็ดให้มากขึ้น จัดพิมพ์และเผยแพร่ต่อสาธารณชนและวงการวิชาการ

1.3 คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด ควรขับเคลื่อนรูปแบบและกิจกรรมตามที่มีผู้วิจัยเสนอไปสู่ภาคการปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการการพัฒนาเครือข่ายการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 บุรณาการการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของคณะสงฆ์ในจังหวัดร้อยเอ็ด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัย รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้กำหนด CARE Model ซึ่งเป็นโมเดลที่พัฒนาขึ้นจากหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อสะท้อนการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ในบริบทของการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน โมเดลนี้ประกอบด้วย

1. C - Compassionate Giving (การให้ด้วยเมตตา) การให้ตามหลัก ทาน (ทาน) ในพุทธศาสนาหมายถึงการแบ่งปันสิ่งของ ความรู้ หรือคำแนะนำแก่ผู้ที่ขาดแคลนอย่างจริงใจ การให้ด้วยความเมตตานี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความ

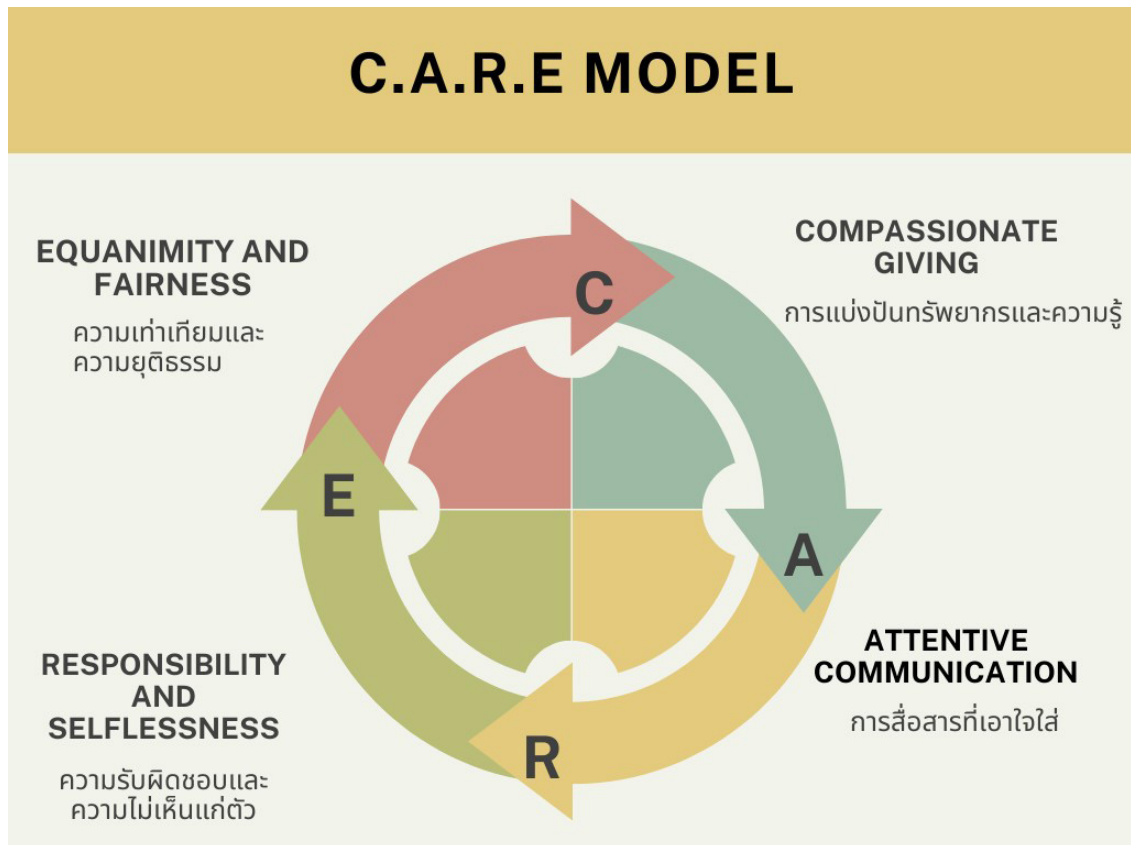
ผาสุกในชุมชน โดยผู้ให้ได้รับความอิ่มใจและผู้รับก็ได้รับประโยชน์จากสิ่งที่มีมอบให้

2. A - Attentive Communication (การสื่อสารที่เอาใจใส่) ตามหลักปิยวาจา (ปิยวาจา) คือการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนโยน และมีประโยชน์ การสื่อสารที่ดีมีผลในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลและชุมชน ช่วยสร้างความเข้าใจและความสามัคคี

3. R - Responsibility and Selflessness (ความรับผิดชอบและไม่เห็นแก่ตัว) ยึดตามหลักอัตถจริยา (อัตถจริยา) ซึ่งคือการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและผู้อื่น โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน การกระทำด้วยความรับผิดชอบและมีจิตสาธารณะจะช่วยให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

4. E - Equanimity and Fairness (ความเท่าเทียมและยุติธรรม) ยึดตามหลักสมานัตตตา (สมานัตตตา) ที่เน้นการวางตนอย่างเสมอภาค และให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนในสังคม หลักนี้ช่วยสร้างความสมดุลและความกลมเกลียวในชุมชน

5. CARE Model นี้จึงเป็นกรอบการดำเนินการที่มีความครอบคลุมทั้งด้านจิตใจและวัตถุ โดยเน้นการสร้างสมดุลและความสุขในชุมชนตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท อันจะนำไปสู่สังคมที่มีความสามัคคีและการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. (2560). ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคมกับการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 7(2), 52-65.
- พระครูนิกรสุนทรกิจ (สมพงษ์ นุ่มสกุล). (2554). การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสามัคคีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโพธิธรรมานุกูล (บรรเทา ชูดีจีน). (2554). แนวทางการนำหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ไพฑูรย์ ชุนอาสา. (2532). ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัดอุทธรณ์: ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพบูลย์ เสียงก้อง. (2544). หลักการบริหารวัด วัดพัฒนา 44. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- วันทนี วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2543). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2553). อนาคตศึกษากับการประเมินภัยคุกคาม (โครงการความมั่นคงศึกษาการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ). กรุงเทพฯ: โรงแรมสยามซิตี้.